Utjecaj kreativnog računovodstva na poslovni rezultat poduzeća

Matić, Mario

Undergraduate thesis / Završni rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University North / Sveučilište Sjever**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:122:716217

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-29**

Repository / Repozitorij:

University North Digital Repository

Sveučilište Sjever

Završni rad br. 118/PMM/2018

UTJECAJ KREATIVNOG RAČUNOVODSTVA NA POSLOVNI REZULTAT PODUZEĆA

Mario Matić, 1210/336

Koprivnica, rujan 2018. godine

Sveučilište Sjever

Poslovanje i menadžment u medijima

Završni rad br. 118/PMM/2018

UTJECAJ KREATIVNOG RAČUNOVODSTVA NA POSLOVNI REZULTAT PODUZEĆA

Student

Mario Matić, 1210/336

Mentor

Ivana Martinčević univ. spec. oec.

-

Koprivnica, rujan 2018. godine

Predgovor

Današnje poslovanje tvrtki obilježava brzo prilagođavanje promjenama odnosno fleksibilnost, sukladno tome kako računovodstvo može pratiti takvo poslovanje. Odgovor možemo pronaći u pojmu kreativnog računovodstva i određene fleksibilnosti u primjeni načela i zakona, no postavlja se pitanje do koje granice fleksibilnosti.

Namjena ovog rada je da istraži kreativno računovodstvo i povezanost kreativnog i manipulativnog računovodstva.

Ovim radom se pokušao približiti pojam i značaj kreativnog računovodstva jer se temom kreativnog računovodstva u Hrvatskoj bavi svega nekoliko autora.

Ovim putem želim zahvaliti mentorici Ivani Martinčević univ.spec.oec. koja je pratila cijeli proces nastajanja završnog rada i korisnim savjetima pomogla izraditi završni rad.

Također zahvaljujem svim profesorima i asistentima Sveučilišta Sjever od kojih sam usvajao znanja.

I na kraju zahvaljujem djevojci i obitelji na podršci tijekom mog akademskog obrazovanja.

Sažetak

Kreativno računovodstvo u početnoj teorijskoj zamisli trebalo je omogućiti prikaz stvarnog i realnog financijskog stanja poduzeća odnosno njegove imovine, obveza i kapitala. Kreativno računovodstvo u praksi predstavlja stvaranje financijskih izvještaja koristeći dopuštene i nedopuštene računovodstvene postupke kako bi se prikazao rezultat poslovanja koji odgovara izvještavanom subjektu. Cilj rada je definirati kreativno računovodstvo te na primjerima pokazati utjecaj kreativnog računovodstva na poslovni rezultat različitih poduzeća. Primjerima je dokazano kako kreativno računovodstvo značajno utječe na poslovni rezultat poduzeća te kako se kreativno računovodstvo u praksi i kada je u skladu sa zakonima i računovodstvenim standardima zapravo zloupotrebljava jer nije motivirano prikazom stvarnog financijskog rezultata, nego je motivirano stvaranjem slike poduzeća koje odgovara izvještavanom subjektu odnosno poduzeću.

Ključne riječi: računovodstvo, kreativno računovodstvo, manipulativno računovodstvo, poslovni rezultat.

Summary

Creative accounting in the initial theoretical idea is used for presentation objective and real financial result of company regarding his assets, liabilities and capital. Creative accounting in practice is the creation of financial statements using a permitted and unpermitted accounting procedures to reflect the company result that correspond to the reporting entitiy. The goal of the work is to define creative accounting and show on examples the influence of creative accounting on a business result. With the examples is proved that creative accounting have important influence on the business result and how creative accounting in compliance with laws and accounting standards is actually misused because it is not motivated by the presentation of real financial results but is motivated by the creation of an image of company which correspond to the reporting enitiy or company.

Key words: accounting, creative accounting, manipulative accounting, business result

Popis korištenih kratica

FIFO	*engl.* First in - first out
HRK	Hrvatska kuna
HSFI	Hrvatski standardi financijskog izvještavanja
MRS	Međunarodni računovodstveni standardi
MSFI	Međunarodni standardi financijskog izvještavanja
NN	Narodne novine d.d.
PDV	Porez na dodanu vrijednost
ZOR	Zakon o računovodstvu

Sadržaj

1. Uvod 1

1.1. Definiranje problema 1
1.2. Cilj rada 2
1.3. Metode rada 2
1.4. Struktura rada 2

2. Pojam, sadržaj i primjena računovodstva 3

2.1. Računovodstveni sustavi u Hrvatskoj 3
2.2. Osnovni model funkcioniranja računovodstvenog sustava 4
2.3. Računovodstvena načela 4
2.4. Računovodstvene politike 5
2.5. Korisnici računovodstvenih informacija 6

3. Financijski izvještaji kao podloga za utvrđivanje poslovnog rezultata 8

3.1. Pojam, uloga i korisnici financijskih izvještaja 8
3.2. Standardi financijskog izvještavanja 10
3.2.1. Hrvatski standardi financijskog izvještavanja (HSFI) 10
3.2.2. Međunarodni standardi financijskog izvještavanja (MSFI) 11
3.3. Struktura financijskih izvještaja 11
3.3.1. Izvještaj o financijskom položaju (bilanca) 11
3.3.2. Račun dobiti i gubitka 13
3.3.3. Bilješke uz financijske izvještaje 15
3.3.4. Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti 15
3.3.5. Izvještaj o novčanim tokovima 15
3.3.6. Izvještaj o promjenama kapitala 16

4. Utjecaj kreativnog računovodstva na poslovni rezultat poduzeća 17

4.1. Pojam kreativnog računovodstva 17
4.2. Pojam manipulativnog računovodstva 18
4.2.1. Vrste manipulacija s obzirom na trajnost 19
4.2.2. Najčešće manipulacije primjenom kreativnog računovodstva 19
4.3. Razlike kreativnog i manipulativnog računovodstva 20
4.4. Područja zloupotrebe kreativnog računovodstva 21
4.5. Motivi primjene kreativnog računovodstva 22
4.6. Etičnost kreativnog računovodstva 23

5. Primjeri utjecaja kreativnog računovodstva na poslovni rezultat poduzeća 25

5.1. Skraćenje vijeka trajanja dugotrajne imovine i umanjenje poslovnog rezultata poduzeća 25
5.1.1. Obračun amortizacije i utvrđivanje rezultata prema propisanim stopama 26
5.1.2. Obračun amortizacije i utvrđivanje rezultata s podvostručenim stopama 27
5.1.3. Zaključak primjera 28
5.2. Dogovor s prijateljskim tvrtkama da im se ne šalju računi u tekućoj godini nego u idućoj 29
5.2.1. Primjer dogovora oko izdavanja računa za računovodstvene usluge 29

5.2.2. Zaključak primjera *30*
5.3. Promjena računovodstvenih politika na području zaliha 30
5.3.1. FIFO metoda obračuna troškova zaliha *31*
5.3.2. Metoda prosječnog ponderiranog troška *32*
5.3.3. Zaključak primjera *33*
5.4. Rezerviranja s osnove rizika naplate potraživanja 33
5.4.1. Utvrđivanje rezultata sa i bez uključenih rezerviranja *34*
5.4.2. Zaključak primjera *35*
6. Zaključak 36
Literatura 37
Popis slika 39

1. Uvod

Računovodstvo obuhvaća opisivanje, mjerenje i tumačenje ekonomskih aktivnosti određenih subjekata. Pritom se koristi poseban sustav načela, standarda, politika, tehnika i propisa koji omogućavaju da ekonomske aktivnosti budu razumljive. Postoje određene mogućnosti odstupanja od navedenog sustava načela i standarada, a njih možemo nazivati kreativnim računovodstvom.

Kreativno računovodstvo ima mnogo različitih definicija, no osnovne zajedničke odrednice svima su korištenje dopuštenih i nedopuštenih računovodstvenih postupaka prilikom izrade financijskih izvještaja kako bi se kreirao poslovni rezultat koji odgovara izvještavanom subjektu.

Kreativno računovodstvo u svojoj početnoj ideji trebalo je omogućiti realni prikaz stvarnog financijskog stanja i rezultata poslovanja poduzetnika. Zbog toga je u primjeni računovodstvenih procesa uvedena određena fleksibilnost utemeljena na primjenama fer vrijednosti i različitim metodama računovodstvenih procjena. Međutim, u današnje doba uz razvoj poslovanja se i računovodstvo razvilo u smjeru da se kreativno računovodstvo u praksi pojavljuje kao manipulativno računovodstvo.

U radu će se definirati osnovni pojmovi o računovodstvu i financijskim izvještajima koji su podloga za utvrđivanje poslovnog rezultata te će se istražiti pojam i uloga kreativnog računovodstva, povezanost kreativnog i manipulativnog računovodstva te utjecaj kreativnog računovodstva na poslovni rezultat poduzeća. Također na primjerima će se prikazati utjecaj kreativnog računovodstva na poslovni rezultat poduzeća.

1.1. Definiranje problema

Samim tim potencijalnim negativnim utjecajima kreativnog računovodstva odnosno čestoj jednakosti kreativnog i manipulativnog računovodstva, postavlja se pitanje mora li i u kojoj mjeri uopće postojati kreativno računovodstvo kao dozvoljeni postupak. Tome pridonose i često kompleksni, a u određenim dijelovima i nejasni računovodstveni standardi. Također ulogu kreativnog računovodstva dovodi u pitanje i česti slučajevi velikih manipulacija i iskorištavanja fleksibilnosti koji su rezultirali nekim od najvećih afera i poslovnih slomova u svijetu.

1.2. Cilj rada

Cilj rada je definirati pojam kreativnog računovodstva, usporediti i definirati kreativno računovodstvo u odnosu na manipulativno računovodstvo te istražiti kako kreativno računovodstvo u praksi utječe na financijski rezultat poduzetnika.

1.3. Metode rada

Za potrebe ovog završnog rada istraživanje se provodilo na temelju dostupnih primarnih i sekundarnih izvora informacija. Teorijski dio završnog rada se zasniva na prikupljanju i analiziranju stručne i znanstvene literature. Za izradu završnog rada najviše su korištene knjige i znanstveni radovi na području financijskog računovodstva, računovodstvene forenzike i lažiranja financijskih izvještaja. Uz navedene izvore korišteni su i Zakon o računovodstvu, Zakon o porezu na dobit i drugi zakoni, te Hrvatski standardi financijskog izvještavanja (HSFI) te Međunarodni standardi financijskog izvještavanja (MSFI). Za potrebe primjera iz prakse uglavnom su korišteni vlastiti izvori financijskih izvještaja.

1.4. Struktura rada

Završni rad je podijeljen u šest poglavlja. Prvi dio rada čini uvod u kojem se ukratko opisuje tema rada te se definiraju metode i struktura rada.

U drugom dijelu rada definira se općenito pojam računovodstva dok se u trećem dijelu definiraju financijski izvještaji i struktura financijskih izvještaja koji su podloga za utvrđivanje poslovnog rezultata poduzeća. Također, definira se uloga i korisnici financijskih izvještaja, te se definiraju standardi financijskog izvještavanja.

U četvrtom dijelu rada detaljno se razrađuje utjecaj kreativnog računovodstva na poslovni rezultat poduzeća. Definiraju se pojam kreativnog računovodstva, pojam manipulativnog računovodstva te razlike između kreativnog i manipulativnog računovodstva. Istražuju se motivi i etičnost primjene kreativnog računovodstva te područja zloupotrebe kreativnog računovodstva.

U petom dijelu rada nalazit će se primjeri iz prakse. Za primjere iz prakse koristit će se vlastiti izvori, a primjeri će biti organizirani s obzirom na svrhu odnosno ovisno o tome jesu li u korist umanjenja poslovnog rezultata radi smanjenja obveze za porez ili su u korist boljeg poslovnog rezultata radi prikazivanja uspješnosti poslovanja.

U šestom odnosno posljednjem poglavlju rada uslijedit će zaključak te na samom kraju rada popis korištene literature i korištenih tablica i slika.

2. Pojam, sadržaj i primjena računovodstva

U ovome poglavlju definirati će se općenito pojam računovodstva, sadržaj i primjena računovodstva, osnovna računovodstvena načela te računovodstvo kao sustav.

Računovodstvo nema jednu općeprihvaćenu i jednoznačnu definiciju jer je računovodstvo nastalo kao aktivnost u odgovoru na uočenu potrebu, te je većim dijelom svog razvoja se razvijalo prilagođavajući se promjenama potražnje za njim. Na općenitoj razini, računovodstvo postoji kako bi pružilo uslugu (Alexander i Nobes 2010:4).

Postoje brojne definicije računovodstva, a svima je zajedničko da računovodstvo obuhvaća pružanje usluga kojima se vrši proces mjerenja i komuniciranja ekonomskih informacija, odnosno računovodstvo obuhvaća proces knjiženja i praćenja poslovnih događaja (Alexander i Nobes 2010:4).

Računovodstvo u ovom radu možemo definirati kao sustavan proces praćenja i obrade, odnosno knjiženja poslovnih događaja koji su financijskog karaktera.

2.1. Računovodstveni sustavi u Hrvatskoj

U Hrvatskoj postoje četiri osnovna zakonski regulirana računovodstvena sustava:

1) računovodstvo poduzetnika
2) računovodstvo neprofitnih organizacija
3) računovodstvo proračuna i proračunskih korisnika
4) računovodstvo obrtnika i slobodnih zanimanja (Belak 2012:12).

Dopuna nabrojenim temeljnim računovodstvenim sustavima čini računovodstvo poreza koje je uređeno poreznim zakonima i propisima, dok je primjena ostalih računovodstvenih sustava poput troškovnog računovodstva, menadžerskog računovodstva, računovodstva odgovornosti i sličnih sustava interna stvar i odabir svakog subjekta (Belak 2012:12).

Različiti sustavi računovodstva u Hrvatskoj se međusobno razlikuju prema dokumentaciji koja se vodi, prema načinu priznavanja prihoda i rashoda, prema načinu utvrđivanja rezultata i obračuna poreza te prema obvezatnosti ili neobvezanosti primjene kontnog plana (Belak 2012:12).

Osnovni temelj za učenje i proučavanje računovodstva jest računovodstvo poduzetnika odnosno računovodstvo poduzeća (Belak 2012:13).

2.2. Osnovni model funkcioniranja računovodstvenog sustava

Računovodstveni sustav koristi metode i sredstva koja koriste subjekti za praćenje o stanju imovine, obveza i kapitala te o rezultatima poslovnih aktivnosti. Promatrajući računovodstvo kao sustav možemo ga podijeliti na dva dijela:

1) formalizirano računovodstvo obvezno po zakonu
2) neformalizirano (neobavezno) računovodstvo za interne potrebe (Belak 2012:14).

Formalizirano računovodstvo obuhvaća računovodstvo koje je proizašlo iz potreba računovodstva poreza. Obveza vođenja financijskog računovodstva proizlazi iz Zakona o računovodstvu dok se računovodstvo poreza priključuje te proizlazi odnosno uređeno je poreznim zakonima i propisima. Financijsko i porezno računovodstvo su međusobno povezani i nadopunjavaju. Osnovni ciljevi formaliziranog računovodstva su osiguranje zakonitosti poslovanja, osiguranje zakonskih prava svih osoba koje imaju osnove za ostvarivanje tih prava te prava za osiguranje naplate poreza (Belak 2012:15).

Neformalizirano odnosno neobavezno računovodstvo poslovni subjekti vode i uređuju po vlastitoj potrebi. Glavni cilj neformaliziranog računovodstva je prikupljanje podataka i informacija koje služe za vlastite potrebe upravljanja. (Belak 2012:15).

Osnovna shema funkcioniranja računovodstvenog sustava obuhvaća tri osnovna dijela: prikupljanje podataka, obradu podataka i izradu izvješća i informacija. Podaci u računovodstvo se prikupljanju u obliku knjigovodstvenih isprava odnosno dokumenata. Knjigovodstvena isprava ili dokument predstavlja pisani dokaz o nastaloj poslovnoj promjeni te služi kao osnova za unošenje podataka u poslovne knjige. Knjigovodstvene isprave mogu biti vlastite poput izlaznih računa i otpremnica te mogu biti vanjske poput ulaznih računa, izvoda sa žiro-računa i slično (Belak 2012:16).

Na temelju navedenih knjigovodstvenih isprava izvršava se obrada podataka, no da bi se podaci pravilno obradili potrebno je primjenjivati pravila i metode koji određuju način na koji se podaci obrađuju. Najosnovniji oblik pravila u računovodstvu su računovodstvena načela na temelju kojih su se razvili računovodstveni standardi (Belak 2012:17).

2.3. Računovodstvena načela

Računovodstvena načela predstavljaju najširi okvir pravila i metoda u računovodstvu. Nastala su kako bi se ujednačila računovodstvena pravila i postupci u prikazu stanja imovine i izvora imovine, te poslovnog rezultata (Belak 2012:17).

Prema Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja računovodstvena načela su opća načela u svezi mjerenja i priznavanja pozicija financijskih izvještaja, odnosno to su opća pravila i postupci koje priznaje računovodstvena struka, a koriste se kod sastavljanja financijskih izvještaja (HSFI 2017:4).

Najvažnija računovodstvena načela su sljedeća:

1) načelo nastanka događaja
2) načelo neograničenog vremena poslovanja
3) načelo subjekta
4) načelo opreznosti
5) načelo značajnosti (Belak 2012:18).

Prema načelu nastanka događaja financijski izvještaji se trebaju sastavljati na osnovi pretpostavke nastanka poslovnog događaja. Osnovna pretpostavka nastanka događaja zahtijeva da se učinci transakcija i drugih događaja priznaju kada nastanu, a ne kada se primi ili isplati novac ili srodno sredstvo (HSFI 2017:4).

Načelo neograničenog vremena poslovanja predstavlja sastavljanje financijskih izvještaja uz pretpostavku da subjekt neograničeno posluje odnosno da će nastaviti poslovati u doglednoj budućnosti (HSFI 2017:4).

Računovodstvo poduzeća se vodi za subjekte, a ne za osobe koje ih posjeduju, upravljanju njima ili su na neki način povezani njima i to nam predstavlja načelo subjekta (Belak 2012:17)

Prilikom sastavljanja financijskih izvještaja potrebno je postaviti načelo opreznosti. Opreznost se primjenjuje prilikom prosuđivanja u uvjetima neizvjesnosti na način da imovina i prihodi mogu biti blago umanjeni odnosno podcijenjeni dok se obveze i rashodi trebaju blago precijeniti. (HSFI 2017:5).

Na kraju načelo značajnosti predstavlja odnosno nalaže da se svaka značajna informacija treba objaviti i istaknuti, dok se nebitni događaji zanemaruju (Belak 2012:18).

Osim nabrojenih osnovnih računovodstvenih načela postoje i druga poput načela prioriteta biti nad formom, načela dosljednosti, načela stabilnosti novčane jedinice i druga načela (Alexander i Nobes 2010:5).

2.4. Računovodstvene politike

Odabir računovodstvene politike predstavlja izbor računovodstvenih postupaka koji se nalaze u okvirima mogućnosti koje su dozvoljene računovodstvenim standardima te zakonima i

propisima. Može se zaključiti kako sve što nije dovoljno precizirano računovodstvenim standardima i zakonom ili je namjerno ostavljeno na slobodan izbor poslovnim subjektima, uređuje se računovodstvenim politikama (Belak 2012:2).

Računovodstvene politike obuhvaćaju načela, osnove, konvencije, pravila i postupke koje je uprava poduzeća usvojila za potrebe sastavljanja i prezentiranja financijskih izvještaja. Postoji mnogo različitih računovodstvenih politika u primjeni, čak i kada se radi o istom predmetu (Belak 2012:21).

Bez računovodstvenih politika se ne smiju sastavljati godišnji financijski izvještaji jer u tom slučaju nedostaje važna podloga za priznavanje određenih pozicija imovine, obveza, kapitala, prihoda i rashoda. Donositelji računovodstvenih politika u poslovnom subjektu moraju voditi brigu da interpretacija poslovnih događaja i transakcija bude neutralna i objektivna, te da osigura pravodobnost i usporedivost uređenih informacija. Računovođe ne donose sami računovodstvene politike, no dužni su ih primjenjivati i svojim postupcima mogu utjecati na financijski rezultata. Iz toga proizlazi etička obveza računovođe da predlaže donošenje računovodstvenih politika i izmjene istih kada za to postoji potreba (Štefičar 2017:5).

2.5. Korisnici računovodstvenih informacija

Računovodstvene informacije korisne su u razne svrhe, a među korisnicima računovodstvenih podataka i informacija možemo pronaći mnoge, poput sadašnjih i budućih ulagača u poslovne subjekte, zaposlenika, dobavljača i kupaca, vjerovnika te vlade i njihovih institucija. Navedeni korisnici se služe računovodstvenim informacijama kako bi zadovoljili svoje različite potrebe za informacijama (Belak 2012:23).

Kod ulagača bilo postojećih ili budućih javlja se interes za rizik koji donosi kupnja, zadržavanje ili prodaja ulaganja. Dioničare također zanima i sposobnost povrata uloženog u obliku dividende. (Alexander i Nobes 2010:5).

Dobavljači i vjerovnici imaju potrebu za informacijama kako bi procijenili mogućnost naplate dugova koji dospijevaju na naplatu. Dobavljače će sigurnost naplate zanimati u kraćem roku nego ostale vjerovnike (Alexander i Nobes 2010:5).

Vladu i njezine institucije prije svega zanimaju informacije kako bi se pravedno regulirale aktivnosti poslovnih subjekata te kako bi se prikupio porez. Također informacije vladi i institucijama služe za statističku obradu te planiranje nacionalnog dohotka i slično (Alexander i Nobes 2010:5).

Iz prethodno navedenih različitih potreba korisnika jasno je da iste informacije neće biti jednako korisne i vrijedne svim korisnicima u zadovoljavanju njihovih potreba. Unatoč tome, smatra se da propisani javni podaci i financijska izvješća trebaju zadovoljiti većinu potreba navedenih korisnika (Alexander i Nobes 2010:5).

3. Financijski izvještaji kao podloga za utvrđivanje poslovnog rezultata

U ovom poglavlju završnog rada definirati će se što su financijski izvještaji, utvrditi njihova strukturu te standarde financijskog izvještavanja.

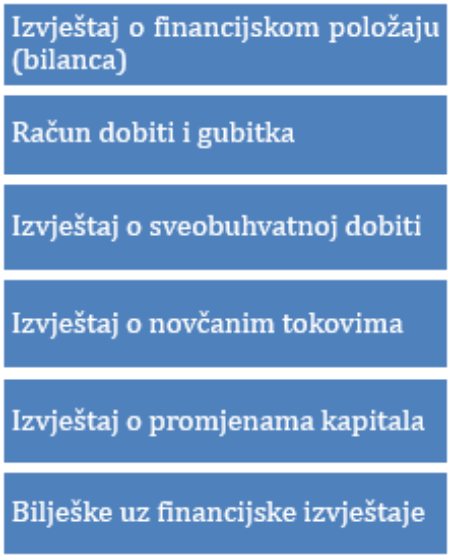
Osnovni cilj financijskog računovodstva odnosno ishodište računovodstva je izrada temeljnih financijskih izvještaja. Dok je cilj financijskih izvještaja utvrđivanje poslovnog rezultata poduzeća zato i možemo financijske izvještaje promatrati kao podlogu za utvrđivanje poslovnog rezultata poduzeća.

3.1. Pojam, uloga i korisnici financijskih izvještaja

Prema Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja (HSFI), pojam financijskih izvještaja obuhvaća cjelovit skup financijskih izvještaja sastavljenih za razdoblje tijekom godine ili za poslovnu godinu, u skladu sa Zakonom o računovodstvu (NN 78/15, 134/15, 120/16).

Financijski izvještaj je „proizvod“ financijskog računovodstva odnosno krajnji cilj financijskog računovodstva jest sastavljanje temeljnih financijskih izvještaja koji su propisani Zakonom o računovodstvu (NN 78/15, 134/15, 120/16). Društva su dužna sastavljati i prezentirati ih na kraju kalendarske godine (Kutleša 2016:6).

Prema članku 19 (NN 120/16) Zakonu o računovodstvu godišnje financijske izvještaje čine:

Slika 1:Struktura godišnjih financijskih izvještaja

Izvor: https://www.zakon.hr/z/118/Zakon-o-računovodstvu dostupno 05.03.2018.

Iznimno od gore navedenog mali i mikro poduzetnici dužni su sastavljati bilancu, račun dobiti i gubitka i bilješke uz financijske izvještaje, iz toga proizlazi kako su dvije najvažnije komponente financijskih izvještaja zapravo bilanca i račun dobiti i gubitka (Alexander i Nobes 2011:94).

Uloga izrade financijskih izvještaja je pomoći korisnicima pri ocjeni financijskog položaja društva, profitabilnosti društva i novčanih tokova društva. Kako bi ispunili svoju ulogu, financijski izvještaji pružaju informacije o:

a) imovini
b) obvezama
c) kapitalu
d) prihodima i rashodima
e) uplatama vlasnika i isplatama vlasnicima na temelju kapitala u svojstvu vlasnika
f) novčanim tokovima društva (Kutleša 2016:6).

Među korisnicima financijskih izvještaja nalaze se sadašnji i potencijalni ulagači, zaposlenici, dobavljači i ostali vjerovnici, kupci, vlade i njihove agencije te sveukupna javnost. Navedeni korisnici se koriste financijskim izvještajima kako bi zadovoljili svoje različite potrebe za informacijama. Korisničke potrebe uključuju sljedeće:

a) ulagači kapitala i njihovi savjetnici svjesni su rizika koji je svojstven ulaganjima te prihodima od tih ulaganja stoga trebaju informacije koje im pomažu utvrditi što treba kupiti, zadržati ili prodati ulaganja

b) zaposlenici i njihovi predstavnici zainteresirani su za informacije kako bi procijenili sposobnost poduzeća da osigura plaće, sigurnost zaposlenja i druga zaposlenička prava

c) zajmodavci i kreditori su zainteresirani za informacije koje im omogućuju procjene u svezi sposobnosti vraćanja zajmova i kamata koje idu uz njih

d) dobavljači i ostali vjerovnici traže informacije koje im omogućuju da odrede hoće li moći i kada podmiriti svoja potraživanja

e) kupci su zainteresirani za informacije o nastavku poslovanja poduzeća, posebno ako imaju dugoročne poslovne odnose

f) vlade i njihove agencije zainteresirane su za pošteno poslovanje poduzeća i pravilnu naplatu poreza (Belak i Vudrić 2012:23).

3.2. Standardi financijskog izvještavanja

Standardi financijskog izvještavanja obuhvaćaju Hrvatske standarde financijskog izvještavanja (HSFI) i Međunarodne standarde financijskog izvještavanja (MSFI). Prema Zakonu o računovodstvu poduzetnik je dužan sastavljati godišnja financijska izvješća primjenom Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja ili Međunarodnih standarada financijskog izvještavanja. Sukladno ranije navedenom Zakonu obveznici primjene HSFI-a su mikro, mali i srednji poduzetnici, dok su veliki poduzetnici te subjekti od javnog interesa obveznici primjene MSFI-a.

3.2.1. Hrvatski standardi financijskog izvještavanja (HSFI)

Hrvatski standardi financijskog izvještavanja su prihvaćen standard nastao sukladno Zakonu o računovodstvu, a donosi ih Odbor za standarde financijskog izvještavanja. Hrvatski standardi financijskog izvještavanja temelje se na domaćoj računovodstvenoj teoriji i praksi te Direktivi 2013/34 EU (HSFI 2017:3).

Kako se Hrvatski standardi financijskog izvještavanja koriste prilikom sastavljanja godišnjih izvještaja za mikro, mala i srednja poduzeća tako je njihov sadržaj prilagođen na manji opseg koji teoretski i stručno zadovoljava kriterije suvremenog financijskog računovodstva. U Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja naznačene su temeljne koncepcije na kojima počiva sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja (HSFI 2017:3).

Svrha ovih standarda jest:

a)propisati osnovu za sastavljanje i prezentiranje financijskih izvještaja

b)pomoć revizorima u formiranju mišljenja jesu li financijski izvještaji u skladu s Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja

c)pomoć korisnicima financijskih izvještaja pri tumačenju podataka i informacija koje su sadržane u financijskim izvještajima.

3.2.2. Međunarodni standardi financijskog izvještavanja (MSFI)

Radi ujednačenja računovodstvenih propisa na međunarodnoj razini stvoreni su Međunarodni računovodstveni standardi (MRS) koji su kasnije preoblikovani u Međunarodne standarde financijskog izvještavanja (MSFI). Primjena Međunarodnih standarda financijskog izvještavanja ovisi o prihvaćanju u nacionalnim zakonodavstvima (Belak i Vudrić 2012:18).

Kada govorimo o Hrvatskoj, do 1.siječnja 2008. godine Međunarodni standardni financijskog izvještavanja su se primjenjivali na sve poduzetnike u Republici Hrvatskoj. Donošenjem Hrvatskih standarda financijskog izvještavanja koji se primjenjuje od 1.siječnja 2008. godine, Međunarodni standardi financijskog izvještavanja primjenjuju se isključivo na velike poduzetnike i poduzetnike od javnog interesa (Belak i Vudrić 2012:18).

3.3. Struktura financijskih izvještaja

U ovome dijelu rada ćemo definirati strukturu temeljnih godišnjih financijskih izvještaja kojima se utvrđuje poslovni rezultat poduzeća. Struktura financijskih izvještaja uređena je Zakonom o računovodstvu (NN 78/15, 134/15, 120/16) i Pravilnikom o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (NN 78/15).

3.3.1. Izvještaj o financijskom položaju (bilanca)

Poznato je da sva imovina u poduzeću mora imati svoje izvore. Prema tome stanje imovine i njezinih izvora na određeni datum, nakon uključivanja rezultata poslovanja u određenom razdoblju, mora biti jednako odnosno u ravnoteži. Sukladno tome, bilancu možemo predstaviti kao računovodstveni prikaz stanja i strukture imovine i njezinih izvora u određenom trenutku odnosno na određeni datum, izraženo u financijskim terminima (Belak i Vudrić 2012:25).

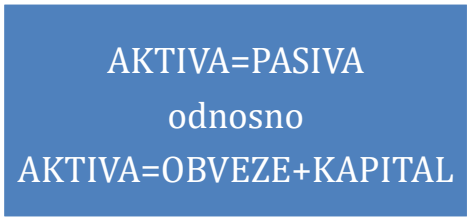
Svedena na najjednostavnije, bilanca zapravo predstavlja dva popisa. Prvi je popis resursa, odnosno popis imovine poduzeća, dok drugi popis pokazuje otkuda imovina dolazi odnosno izvore iz kojih je poduzeće nabavilo sadašnje stanje resursa (Alexander i Nobes 2011:14).

Budući da pruža informacije o financijskom položaju poduzeća, bilanca predstavlja najvažniji financijski izvještaj (Volarević i Varović 2013:131).

Nije sasvim poznato podrijetlo riječi bilanca, no pretpostavlja se da dolazi od latinske riječi *bi* (dvostruki) i *lanx* (zdjelica vage). Vaga je u ovom smislu riječi zapravo metafora koja treba

prikazati ravnotežu ili jednakost lijeve i desne strane odnosno ravnotežu imovine i njezinih izvora (Belak i Vudrić 2012:25).

Računovodstvenim jezikom imovinu možemo nazvati **aktivom** dok izvore imovine u koje podrazumijevamo kapital i obveze možemo nazvati **pasivom**.

Slika 2: Temeljna računovodstvena jednakost prilikom sastavljanja bilance

Izvor: Belak, Vinko; Vudrić, Nenad. 2012. Osnove suvremenog računovodstva. *Belak Excellens d.o.o. Zagreb*

Temeljna računovodstvena jednakost temelji se na konceptu dvostranog promatranja između imovine i njezinih izvora. Prema temeljnoj računovodstvenoj jednakosti bilanca se može prikazati u vodoravnom obliku u kojemu se aktiva i pasiva pokazuju usporedno, dok s druge strane bilanca može biti i u okomitom prikazu gdje se prvo prikazuje aktiva, a zatim u nastavku pasiva. Iako vodoravni prikazi bolje oslikava jednakost aktive i pasive, zbog tehničkih razloga danas se u praksi češće koristi okomiti prikaz bilance (Belak i Vudrić 2012:26).

BILANCA NA DAN 31.12.2017.					
AKTIVA			PASIVA		
Br.	Opis	Iznos(000)	Br.	Opis	Iznos(000)
1.	Novac	100	1.	Tuđi izvori (obveze)	500
2.	Nematerijalna imovina	40			
3.	Materijalna imovina	600	2.	Vlastiti izvori (kapital)	500
4.	Potraživanja	210			
5.	Financijska imovina	50			
	UKUPNO AKTIVA	1000		UKUPNO PASIVA	1000

Slika 3: Vodoravni prikaz bilance

Izvor: Belak, Vinko; Vudrić, Nenad. 2012. Osnove suvremenog računovodstva. *Belak Excellens d.o.o. Zagreb*

BILANCA NA DAN 31.12.2017.		
Br.	Opis	Iznos (000)
A	AKTIVA	
1.	Novac	100
2.	Nematerijalna imovina	40
3.	Materijalna imovina	600
4.	Potraživanja	210
5.	Financijska imovina	50
	UKUPNO AKTIVA	1000
B	PASIVA	
1.	Tuđi izvori (obveze)	500
2.	Vlastiti izvori (kapital)	500
	UKUPNO PASIVA	1000

Slika 4: Okomiti prikaz bilance

Izvor: Belak, Vinko; Vudrić, Nenad. 2012. Osnove suvremenog računovodstva. *Belak Excellens d.o.o. Zagreb*

Bilance se po vrstama, načelima sastavljanja strukture i namjeni dijele na različite načine. Međutim najvažnije je istaknuti kako poslovna godina započinje sastavljanjem početne bilance, a završava sastavljanjem završne bilance (Belak i Vudrić 2012:26). Kada govorimo o novoosnovanom poduzeću, početna pozicija je ta da nema bilance jer nema entiteta. Kako poduzeće mora biti u nečijem vlasništvu, tako će vlasnik na početku staviti nešto novca odnosno imovine kao kapital i tek nakon ove prve transakcije možemo izraditi početnu bilancu stanja (Alexander i Nobes 2011:15).

3.3.2. Račun dobiti i gubitka

Temeljni cilj poslovanja svakog poduzeća je ostvariti veće prihode u odnosu na rashode. Sukladno tome možemo i razumjeti važnost računa dobiti i gubitka kao financijskog izvještaja. Kao što smo prethodno spomenuli, račun dobiti i gubitka uz izvještaj o financijskom položaju (bilancu) je najvažniji financijski izvještaj poduzeća.

Račun dobiti i gubitka prikazuje prihode i rashode te financijski rezultat ostvaren u određenom razdoblju. Osnovna razlika između izvještaja o financijskom položaju i računa dobiti i gubitka jest u tome što bilanca prikazuje stanje imovine i izvora te iste imovine na određeni dan, dok račun dobiti i gubitka prikazuje ostvareni financijski rezultat poduzeća u određenom promatranom razdoblju (Belak i Vudrić 2012:34)

RAČUN DOBITI I GUBITKA	
Opis	Iznos (000)
Prihod -Rashod	1000 -600
=Dobit prije oporezivanja -Porez na dobit	400 -85
=Dobit poslije oporezivanja	315

Slika 5: Temeljni model računa dobiti i gubitka[1]

Izvor: Belak, Vinko; Vudrić, Nenad. 2012. Osnove suvremenog računovodstva. *Belak Excellens d.o.o. Zagreb*

Temeljni model računa dobiti i gubitka obuhvaća prihod, rashod, dobit prije oporezivanja, porez na dobit te dobit nakon oporezivanja (Belak i Vudrić 2012:35).

Prihod je novac ili ekvivalent novcu koji je naplaćen ili će biti naknadno naplaćen na temelju isporuke dobara ili usluga (umanjen za PDV[2]). Prema navedenome, za priznavanje prihoda kod poduzetnika koji su obveznici primjene MSFI-a i HSFI-a nije potrebno da je isporuka dobara ili usluga naplaćena (Belak i Vudrić 2012:35). Prema Pravilniku o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (NN 96/15) prihode dijelimo na poslovne prihode i financijske prihode.

Rashod je stavka računa dobiti i gubitka koja se odbija od prihoda prilikom utvrđivanja financijskog rezultata poslovanja poduzeća. Rashodi su zapravo smanjenja ekonomskih koristi u promatranom obračunskom razdoblju kroz odljeve i iscrpljenje imovine ili kroz stvaranje novih obveza što za posljedicu ima smanjenje kapitala (Belak i Vudrić 2012:37). Kako prihode tako i rashode, prema Pravilniku o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (NN 95/16), dijelimo na poslovne i financijske prihode.

Porez na dobit obračunava se po stopama od 12 i 18 posto na utvrđenu poreznu osnovicu. Poreznu osnovicu čini računovodstvena dobit uz pribrojena uvećanja i umanjenja osnovice poreza na dobit (Belak i Vudrić 2012:46). Prema Zakonu o porezu na dobit (NN 115/16) obveznici poreza na dobit po stopi od 12 posto su svi poduzetnici koji u obračunskom razdoblju ostvare prihod manji od 3.000.000,00 kuna, dok svi koji ostvare jednak ili veći prihod podliježu stopi od 18 posto.

[1]Porez na dobit u primjeru je 20%, ali na osnovicu poreza na dobit. Osnovica poreza na dobit može biti uvećana za porezno nepriznate rashode.

[2] PDV označava porez na dodanu vrijednost

3.3.3. Bilješke uz financijske izvještaje

Prema Hrvatskim standardima financijskog izvještavanja bilješke uz financijske izvještaje predstavljaju dodatne i dopunske informacije koje nisu prezentirane u bilanci, računu dobiti i gubitka, izvještaju o promjenama kapitala i izvještaju o novčanom toku.

U bilješkama uz financijske izvještaje prikazane su ostale obvezne informacije poput informacija o osnovi pripremanja financijski izvještaja i određenim računovodstvenim politikama, zatim informacije koje nisu predstavljene u financijskim izvještajima, a potrebne su radi pravedne prezentacije istih (Alexander i Nobes 2011:110).

3.3.4. Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti

Izvještaj o sveobuhvatnoj dobiti ima ulogu omogućiti korisnicima financijski izvještaja lakšu analizu promjena u kapitalu jer odvojeno iskazuje promjene u kapitalu nastale kao rezultat transakcija u koje nisu uključeni dioničari (Čevizović 2015:18)

Sveobuhvatna dobit obuhvaća dobit ili gubitak razdoblja i druge dijelove sveobuhvatne dobiti. Ostala sveobuhvatna dobit uključuje promjene nastale viška nastalog revalorizacijom, revalorizaciju planova definiranih naknada, dobitke i gubitke koji proizlaze iz prevođenja izvještaja i dobitke i gubitke nastale naknadnim vrednovanjem imovine (Čevizović 2015:18)

3.3.5. Izvještaj o novčanim tokovima

Izvještaj o novčanim tijekovima ili izvještaj o tijekovima gotovine daje informacije menadžerima, investitorima i kreditorima o priljevima i odljevima novca tijekom obračunskog razdoblja te o rezultatu tog odnosa (Belak i Vudrić 2012:54)

Formalna obveza izrade izvještaja o novčanim tokovima proizlazi iz članka 19. Zakona o računovodstvu (NN 120/16). Navedena obveza izrade izvještaja obuhvaća srednja i velika poduzeća dok istovremeno oslobađa mikro i male poduzetnike.

Izvještaj o novčanim tokovima treba prikazivati novčane tokove tijekom razdoblja, i to klasificirane na novčane tokove iz sljedećih aktivnosti:

a)poslovnih

b)investicijskih

c)financijskih (Kutleša 2016:16).

3.3.6. Izvještaj o promjenama kapitala

Izvještaj o promjenama kapitala pruža korisnicima izvještaja informacije o strukturi kapitala poduzeća, uključujući i sve promjene na kraju izvještajnog razdoblja u odnosu na početak razdoblja (Kutleša 2016:18).

Izvještaj o promjenama kapitala sadrži promjene sljedećih komponenti:

a)uloženog kapitala

b)zarađenog kapitala

c)izravne promjene u kapitalu (Kutleša 2016:18).

4. Utjecaj kreativnog računovodstva na poslovni rezultat poduzeća

Nakon što smo u prethodnom dijelu rada definirali godišnje financijske izvještaje kojima se utvrđuje poslovni rezultat poduzeća, sada ćemo obraditi glavnu temu rada odnosno utjecaj kreativnog računovodstva na poslovni rezultat poduzeća to jest utjecaj na financijske izvještaje kojima se utvrđuju rezultati poduzeća.

4.1. Pojam kreativnog računovodstva

Kreativno računovodstvo je u svojoj početnoj teoriji trebalo omogućiti realan prikaz stvarnog financijskog stanja i rezultat poduzetnika prema tekućim vrijednostima imovine, obveza i kapitala pored njihove vrijednosti u prošlosti. Na žalost u praksi se kreativno računovodstvo udaljilo od početne teorijske zamisli (Belak 2011:141).

Postoje brojne različite definicije kreativnog računovodstva od kojih se mogu izdvojiti one koje najbolje dočaravaju što se danas pod tim pojmom podrazumijeva:

-„Kreativno računovodstvo je transformacija financijskih računovodstvenih prikaza od onoga što je stvarno u ono što subjekt želi prikazati koristeći postojeća pravila i/ili ignorirajući neka od njih.“ (Naser 1993:2)

-„Proces kojim računovođe koriste svoje znanje o računovodstvenim pravilima kako bi manipulirali brojkama prikazanim u financijskim izvještajima poduzeća.“ (Amat, Blake i Dowds 1999:2)

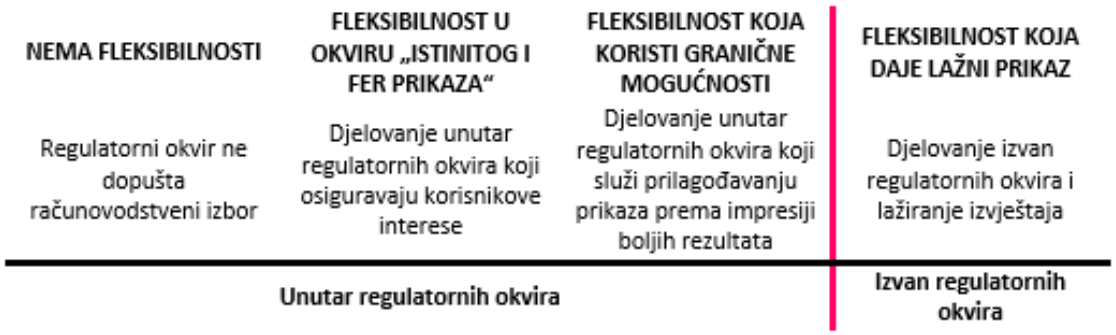
-„Dopušteni i nedopušteni računovodstveni postupci kojima se utječe na rezultate u financijskim izvještajima.“ (Belak 2011:5)

-„Transformacija financijskih izvještaja korištenjem računovodstvenih izbora, procjena i ostalih praksa koje dopuštaju računovodstvena pravila.“ (Amat i Gowthorpe 2004:5)

Kako je vidljivo iz samo nekoliko definicija kreativnog računovodstva u praktičnoj primjeni su karakteristike poput prilagođavanja financijskih izvještaja da bi se dobila slika po želji subjekta koji izvještava, koriste se rubna i „nategnuta“ područja standarda, koriste se legalne mogućnosti izbora fleksibilnih računovodstvenih metoda te se značaj informacija koje pogoduju subjektu ističe dok se s druge strane skriva značaj informacija koje su na štetu subjekta (Belak 2011:143).

U ovom radu ćemo kreativno računovodstvo definirati kao način stvaranja financijskih izvještaja služeći se dopuštenim i nedopuštenim računovodstvenim postupcima kako bismo poslovni rezultat poduzeća prikazali kakav želimo da bude, a ne kakav je on u stvarnosti.

Kreativno računovodstvo se također može definirati i prema područjima kojima se kreće odnosno prema fleksibilnosti primjene računovodstvenih propisa.

Slika 6: Područja kreativnog računovodstva prema fleksibilnosti primjene računovodstvenih propisa
Izvor: Belak, Vinko. 2011. Poslovna forenzika i forenzično računovodstvo - borba protiv prijevare. *Belak Excellens d.o.o. Zagreb.*

Kao što možemo vidjeti na slici 6, primjena kreativnog računovodstva moguća je i unutar regulatornih okvira gdje su pravila nejasna, neprecizna ili dopuštaju preveliku slobodu odstupanja, dok s druge strane kreativno računovodstvo može biti i izvan regulatornih okvira gdje su onda mogućnosti manipulacija beskonačne (Belak 2011:143).

4.2. Pojam manipulativnog računovodstva

Pojam manipulativnog računovodstva vezan je uz pojam kreativnog računovodstva, pa kako kreativno računovodstvo ima mnogo različitih definicija, tako je i pojam manipulativnog računovodstva teško konkretno definirati.

Sama riječ manipulacija označava proces kontrole ili obmane vještim, nepoštenim i podmuklim sredstvima, posebice u nečiju korist. Manipulacija je zapravo svjesno upravljanje u vlastitu korist (Fiolić 2017:8).

U smislu računovodstva manipulacija označava svjesno lažiranje financijskih izvještaja koje vršimo upravljanjem zaradom, primjenom agresivnog računovodstva, izglađivanjem dobiti i prihoda te lažiranjima financijskih izvještaja mrežom prijevare (Belak 2017:5).

Manipulativno računovodstvo možemo prepoznati kada agresivno računovodstvo koristi procjene koje prelaze dopuštene granice definirane računovodstvenim standardima i poreznim zakonima, te kada koristi računovodstvene postupke protivne pravilima i propisima struke (Belak 2017:6). Takve procjene i postupke možemo nazvati prijevarnim računovodstvom ili računovodstvenom manipulacijom.

4.2.1. Vrste manipulacija s obzirom na trajnost

Proučavanjem računovodstvenih manipulacija mogu se razlikovati dvije vrste računovodstvenih manipulacija s obzirom na trajnost manipulacije. Tako razlikujemo privremene i trajne računovodstvene manipulacije.

Privremene računovodstvene manipulacije se događaju kada poslovni subjekt prenosi prihode ili rashode iz jednog razdoblja u drugo pod uvjetom da se dugoročni rezultat ne mijenja. Iako se može pomisliti kako privremene manipulacije nisu izrazit problem jer dugoročno ne mijenjaju rezultat, to nije sasvim točno. Primjerice skrivanje gubitaka to jest prijenos iz jedne u drugu godinu može prevariti mnoge potencijalne partnere koji namjeravaju ući u posao (Belak 2017:4).

Trajne računovodstvene manipulacije su različita neistinita knjiženja i isplate utemeljene na lažnim osnovama s pomoći krivotvorenih dokumenata ili čak bez postojeće popratne dokumentacije. Trajne manipulacije dugoročno mijenjaju financijsko stanje poslovnog subjekta ili u najboljem slučaju mijenjaju financijsku sliku poslovnog subjekta (Belak 2017:4).

Iako su i privremene i trajne manipulacije nepoželjna pojava u financijskim izvještajima, važno je ipak napomenuti kako trajne manipulacije ostavljaju puno veće negativne posljedice i uzrokuju veće skandale, nego li privremene manipulacije.

4.2.2. Najčešće manipulacije primjenom kreativnog računovodstva

Kada promatramo slučajeve manipulacija primjenom kreativnog računovodstva možemo primijetiti razlike između manipulacija na području povećanja ili smanjenja troškova i rashoda te manipulacije u korist ili na štetu prihoda.

Vjerojatno najčešći slučajevi su manipulacije vezane uz troškove i rashode. Takve manipulacije mogu biti u korist povećanja troškova ili se može raditi o lažnom snižavanju troškova. Motive povećanja troškova najčešće pronalazimo u nastojanjima da se smanji dobit kako

bi se izbjegao porez na dobit ili nastojanja da se tereti tekuće razdoblje kako bi se rasteretilo iduće razdoblje (Belak 2011:151).

S druge strane moguće je manipuliranje prihodima što je kod nas dosta manje izraženo, nego u Americi. Dodatan razlog tome je uvođenje PDV-a kojim je lažno prikazivanje prihoda bitno otežano (Belak 2011:153). Također od 2013. godine u Hrvatskoj je uveden sustav fiskalizacije koji isto tako otežava manipuliranje prihodima.

Kada govorimo o manipuliranju prihodima tu možemo razlikovati lažno povećanje prihoda i lažno smanjenje prihoda. Lažno povećanje prihoda je motivirano nastojanjima da se poveća dobit i nastojanjima da se sakriju gubici, dok je lažno snižavanje prihoda najčešće motivirano namjerom da prihod ne iskače previše iznad prethodnih godina jer to često zna uzrokovati pad cijena dionica (Belak 2011:156).

4.3. Razlike kreativnog i manipulativnog računovodstva

Prilikom razmatranja razlika između kreativnog računovodstva i računovodstvenih manipulacija postavlja se pitanje mora li uopće postojati fleksibilnost u obliku kreativnog računovodstva u primjerni računovodstvenih postupaka i do koje granice je fleksibilnost dopustiva.

Poslovanje različitih poslovnih subjekata se danas toliko razvilo da je vjerojatno nemoguće zamisliti suvremeno računovodstvo bez primjene raznih modela procjene, no s druge strane stječe se dojam kako je uporaba procjena s naglašenom primjenom „fer vrijednosti“ u velikom broju računovodstvenih standarda uzrokovala razne manipulacije u financijskim izvještajima. U prilog ovoj negativnoj posljedici fleksibilnosti idu i vrlo komplicirani i često nejasni računovodstveni standardi bez primjera u praksi (Belak 2011:142).

Prethodno navedene negativne posljedice kreativnog računovodstva su dovele do toga da se danas često kreativno računovodstvo u praksi izjednačava sa manipulativnim računovodstvom (Belak 2011:142).

Kako bismo jasnije utvrdili razliku između kreativnog računovodstva i manipulativnog računovodstva, moramo spomenuti i pojam agresivnog računovodstva. Tako primjerice profesor Belak smatra kako pojam agresivnog računovodstva predstavlja računovodstvo koje koristi procjene koje prelaze dopuštene računovodstvene standarde te računovodstvene i porezne propise, no s druge strane primjećuje i takozvano „sivo područje“ agresivnog računovodstva u kojem je teško utvrditi je li u pitanju granično korištenje fleksibilnosti standarda i propisa ili je u pitanju računovodstvena manipulacija (Belak 2017:6).

Sukladno gore navedenom možemo utvrditi da je osnovna razlika između kreativnog računovodstva i manipulativnog računovodstva u tome što se kreativno računovodstvo nalazi unutar dopuštenog okvira poreznih i računovodstvenih propisa te računovodstvenih standarda ili se u najgorem slučaju nalazi na rubnim granicama fleksibilnosti standarda, dok se manipulativno računovodstvo nalazi izvan dopuštenih granica propisanih propisima i standardima te ga možemo nazvati i prijevarno računovodstvo.

4.4. Područja zloupotrebe kreativnog računovodstva

Područja zloupotrebe kreativnog računovodstva u praski su brojna, no ipak možemo izdvojiti najčešća:

a)upravljanje zaradom
b)nasilno (agresivno) računovodstvo
c)izglađivanje zarade
d)lažiranje financijskih izvještaja (Belak 2011:146)

Upravljanje zaradom se vrši radi različitih ciljeva koje mogu promicati menadžeri, analitičari ili računovođe radi ujednačavanja prikaza trendova zarade. Primjerice tijekom uspješnih godina se profit reducira i prebacuje u lošije godine kako bi financijska slika poduzeća bila ujednačena (Belak 2011:147).

Nasilno ili agresivno računovodstvo obuhvaća prekomjeran i namjeran odabir i primjenu računovodstvenih načela i postupaka kako bi se dobio željeni rezultat, primjerice veća ili manja tekuća dobit. Primjenom agresivnog računovodstva često se i prekoračuju dopušteni standardi i zakonski propisi, dok kod izrazito agresivnog računovodstva se knjiženja vrše potpuno nepravilno te nisu zasnovana na standardima i načelima računovodstva (Belak 2011:147).

Izglađivanje zarade je zapravo jedna od metoda upravljanja zaradom, a podrazumijeva ujednačavanje ostvarenih profita kroz nekoliko godina kako bi se prikazao stalan rast bez značajnijih odstupanja (Belak 2011:147).

Lažiranje financijskih izvještaja predstavlja svjesne i namjerne pogreške, prepravljanje financijskih izvještaja te ispostavljanje lažnih dokumenata na osnovu kojih se vrše lažna knjiženja. Samo lažiranje financijskih izvještaja predstavlja ozbiljan zakonski prijestup koji za posljedicu često donosi skandale vezane uz poduzeća čiji su izvještaji lažirani. Lažiranje financijskih izvještaja ima mnogo različitih formi, a najčešće su u pitanju ispostavljanja lažnih računa, prodaja

bez računa, fiktivne prodaje povezanim poduzećima te lažni obračuni putnih naloga (Belak 2011:147).

4.5. Motivi primjene kreativnog računovodstva

Osnovni motivi u primjeni kreativnog računovodstva su sljedeći:

a) korištenje fleksibilnosti unutar računovodstvenih okvira za kreiranje istinitog i fer prikaza o subjektu izvještavanja

b) korištenje fleksibilnosti unutar računovodstvenih okvira za kreiranje prikaza koji odgovaraju izvještajnom subjektu

c) korištenje fleksibilnosti unutar, a nerijetko i na granici regulatornih okvira za stvaranje što povoljnije slike o subjektu izvještavanja

d) prekoračenje regulatornih okvira i stvaranje lažne slike o subjektu (Belak 2011:144).

Kreiranje istinitog i fer prikaza u financijskim izvještajima je i bila osnovna namjena regulatornih okvira te zapravo predstavlja pozitivnu stranu primjene kreativnog računovodstva. To je i motiv koji se potiče u Međunarodnim standardima financijskog izvještavanja – MSFI (Belak 2011:144).

Korištenje fleksibilnosti unutar definiranih računovodstvenih regulatornih okvira za stvaranje prikaza koji odgovaraju interesima izvještajnog subjekta može biti upitan u odnosu na teorijsku i praktičnu primjenu istinitog i fer prikaza, ali se formalno ne može osporit jer se nalazi unutar regulatornih okvira. Takvom prikazu se može prigovorit jer izborom računovodstvenih politika pogoduje izvještajnom subjektu, no s druge strane ne može se osporiti jer ne krši regulatorne okvire niti prelazi dopuštene granice (Belak 2011:144).

Korištenje fleksibilnosti unutar ili na samoj granici računovodstvenih regulatornih okvira kako bi se stvorila što povoljnija slika subjekta najčešće se temelji na primjeni propisa koji se mogu dvojbeno tumačiti i primjenjivati. Najčešći slučajevi ovakvog tipa se događaju kod priznavanja prihoda, vremenskih razgraničenja, otpisa potraživanja i zaliha te kod revalorizacije dugotrajne imovine (Belak 2011:144).

Prekoračenje dopuštenih regulatornih okvira je zapravo manipulacija u financijskom izvještavanju te predstavlja negativnu primjenu kreativnog računovodstva. U tom području postoje potpuni naivne manipulacije koje se lako otkrivaju pa sve do zamršenih postupaka koji se otkrivaju tek nakon što takvi subjekti dožive potpuni slom (Belak 2011:144).

Kada promatramo dionička društva koja su tvorena od različitih interesnih skupina, izbor alternativnih računovodstvenih politika može biti sredstvo za postizanje određenih kratkoročnih ciljeva. Ciljevi odnosno motivi različitih interesnih skupina poput menadžmenta, vlasnika, u zadnje vrijeme i zaposlenika mogu biti u konfliktu. Odnosi menadžmenta i dioničara promatrajući kratki rok jesu u konfliktu, a to se najviše očituje na području poslovnog rezultata gdje dioničari nastoje maksimizirati dividende dok menadžment zadržanu dobit (Gulin i Perčević 2013).

Motivi primjene kreativnog računovodstva bili oni unutar, na granici ili izvan regulatornih okvira u najčešćem broju slučajeva imaju uporište u stvaranju prikaza koji odgovara izvještajnom subjektu. Prilikom proučavanja motiva važno je razlikovati dvije strane, jedna je menadžment koji često nastoji prikazati izvještajni subjekt kao uspješan i stabilan kako bi privukli investitore, povećali vrijednost poduzeća i dionica i slično. Dok s druge strane imamo motive kod vlasnika, češće manjih poduzeća, kojima je motiv izbjegavanje poreza pa se sukladno tome primjenom kreativnog računovodstva stvara slika poduzeća koji će ostvariti slabiji rezultat.

4.6. Etičnost kreativnog računovodstva

Prilikom proučavanja kreativnog računovodstva, njegove primjene i utjecaja na financijske izvještaje poduzeća moramo uzeti u obzir i samu etičnost primjene kreativnog računovodstva. Etičnost nije upitna kada se kreativno računovodstvo primjenjuje s ciljem kreiranja istinitog i fer prikaza poduzeća, no dolazi u pitanje kada je kreativno računovodstvo motivirano stvaranjem slike poduzeća kakvo ono u stvarnosti nije i pritom koristeći regulatorne okvire na granici ili čak i izvan regulatornih okvira.

Hipoteza selektivne financijske interpretacije se može smatrati primjerom obrane za primjenu kreativnog računovodstva. Iz menadžerske i dioničarske perspektive etički je opravdano iskoristiti korist od labavih računovodstvenih standarda. Razumno je pretpostaviti da će se menadžeri koristiti mogućnosti manipuliranja rezultatom kako bi osigurali bonus ili povećanje bonusa, a također i dioničarima odgovaraju takve manipulacije rezultatom jer pozitivno utječu na vrijednost dionica (Amat, Blake, Dowds 1999:9).

Kada promatramo kreativno računovodstvo u smislu korištenja postupaka kreativnog računovodstva unutar zakonskih okvira od strane malih poduzetnika tu također možemo prepoznati etičku osnovu djelovanja tih poduzetnika. Razumno je pretpostaviti da će mali poduzetnici iskoristiti mogućnosti koje im idu u korist, a i dalje su u skladu za zakonskim okvirima.

Dakle promatrajući etičnost u primjeni kreativnog računovodstva iz perspektive dioničara, menadžera ili vlasnika malih poduzeća etično je koristiti kreativno računovodstvo ako je ono u skladu za zakonskim okvirima i računovodstvenim načelima i propisima. No s druge strane promatrajući samu bit kreativnog računovodstva, a to je prikaz realnog financijskog rezultata uz korištenje fleksibilnost regulatornog okvira onda možemo zaključiti kako se u etičkom smislu današnje kreativno računovodstvo udaljilo od osnovne svrhe postojanja istog.

5. Primjeri utjecaja kreativnog računovodstva na poslovni rezultat poduzeća

U ovom poglavlju ćemo na primjerima iz prakse pokazati najčešće metode i postupke koji se primjenjuju u kreativnom računovodstvu. Primjere u poglavlju ćemo organizirati na način da prva dva primjera obuhvaćaju postupke u kreativnom računovodstvu koji umanjuju poslovni rezultat i stanje poduzeća dok će druga dva činiti postupci koji povećavaju poslovni rezultat i stanje poduzeća. Izvori za primjere u ovom poglavlju su vlastiti dok podaci od navedenih društava nisu povezani s podacima stvarnih društava.

5.1. Skraćenje vijeka trajanja dugotrajne imovine i umanjenje poslovnog rezultata poduzeća

Prema računovodstvenim standardima propisane su amortizacijske stope, te je vijek trajanja moguće promijeniti isključivo ako postoje objektivne okolnosti za takvu promjenu, no u praksi je već dugi niz godina dopušten obračun maksimalnih troškova amortizacije prema poreznim propisima gdje su općenito porezno priznate stope veće nego što je potrebno (Belak 2017:615).

AMORTIZACIJSKE STOPE			
Br.	Vrsta imovine	Vijek trajanja	Stopa otpisa
1.	Građevinski objekti i brodovi veći 1000 BRT	20	5%
2.	Osnovno stado i osobni automobili	5	20%
3.	Nematerijalna imovina, oprema i vozila osim osobnih vozila	4	25%
4.	Računala i računalna oprema	2	50%
5.	Ostala nespomenuta imovina	10	10%

Slika 7: Amortizacijske stope prema Zakonu o porezu na dobit

Izvor: https://www.zakon.hr/z/99/Zakon-o-porezu-na-dobit 21.06.2018.

Prema članku 12. Zakona o porezu na dobit (NN 143/14), godišnje stope amortizacije navedene u prikazu iznad mogu se podvostručiti.

Na temelju gore navedenih prilika vezanih uz vijek trajanja imovine i moguće fleksibilnosti kod obračuna amortizacije proći ćemo kroz jedan primjer u kojemu ćemo prikazati realni prikaz rezultata te prikaz u slučaju korištenja maksimalnih stopa prema navedenim poreznim propisima.

U primjeru ćemo utvrditi poslovni rezultat za 2017. godinu i utjecaj amortizacije na rezultat i na obvezu poreza na dobit. Tvrtka TRANSPORTI d.o.o. čija je osnovna djelatnost autoprijevoz i trgovina na veliko će biti predmet našeg primjera. Navedena tvrtka posjeduje sljedeću imovinu:

Inv.broj	Naziv	Datum nabave	Količina	Nabavna vrijednost
1	KAMION MAN TGA	01.08.2004	1	520.000,00
2	KAMION MAN TGA	01.08.2004	1	520.000,00
3	PRIKOLICA SCHWARZMULLER	01.08.2004	1	220.000,00
4	PRIKOLICA SCHWARZMULLER	01.08.2004	1	220.000,00
5	KOMBI IVECO DAILY 6510	06.07.2008	1	162.350,00
6	KAMION MERCEDES ATEGO 1524	02.03.2017	1	440.661,00
7	KAMION MERCEDES ATEGO 1524	02.03.2017	1	440.661,00
				2.523.672,00

Slika 8: Popis imovine poduzeća

Izvor: vlastiti

Inventar od rednog broja jedan do rednog broja pet na prethodnom prikazu su već u cijelosti amortizirani dok su inventar šest i sedam odnosno teretna vozila nabavljeni u toku 2017. godine i tek slijedi obračun amortizacije. U daljnjem dijelu ovog primjera prvo ćemo izvršiti obračun amortizacije po normalnim stopama amortizacije, te ćemo utvrditi poslovni rezultat, a zatim ćemo izvršiti obračun amortizacije s podvostručenim stopama te utvrditi poslovni rezultat.

5.1.1. Obračun amortizacije i utvrđivanje rezultata prema propisanim stopama

Period

Od dana Do dana

01.01.2017 31.12.2017

Obračun amortizacije

Inv.broj	Naziv	Datum nabave	Skupina	Stopa otpisa	Mjeseci	Knjigov.vrijed.	Amortizacija
6	KAMION MERCEDES ATEGO 1524	02.03.2017	3	25,00	9	440.661,00	82.623,94
7	KAMION MERCEDES ATEGO 1524	02.03.2017	3	25,00	9	440.661,00	82.623,94
						881.322,00	**165.247,88**

Slika 9: Obračun amortizacije prema propisanoj stopi

Izvor: vlastiti

Na prethodnoj slici izvršen je obračun amortizacije prema propisanoj stopi od 25% godišnjeg otpisa za opremu i vozila (osim osobnih vozila), te je vidljivo kako je obračun izvršen za 9. mjeseci jer su teretna vozila nabavljena u 3. mjesecu 2017. godine. Amortizacija je obračunata od 4. mjeseca 2017. godine jer se prema članku 12. stavak 9. Zakonu o porezu na dobit (NN 143/14)

amortizacija obračunava od prvog dana mjeseca koji slijedi nakon mjeseca u kojem je imovina stavljena u uporabu.

Tvrtka TRANSPORTI d.o.o. je u 2017. godini ostvarila prihoda u iznosu 3.072.200,00 HRK te rashoda u iznosu 1.554.420,00 HRK kojima trebamo pribrojiti i trošak amortizacije u iznosu 165.247,88 HRK.

RAČUN DOBITI I GUBITKA	
Opis	Iznos (HRK)
Prihod	3.072.200
-Rashod	-1.719.668
=Dobit prije oporezivanja	1.352.532
-Porez na dobit	243.456
=Dobit poslije oporezivanja	1.109.076

Slika 10: Račun dobiti i gubitka

Izvor: vlastiti

Nakon utvrđivanja poslovnog rezultata, dobit poslije oporezivanja u tvrtki TRANSPORTI d.o.o. iznosi 1.109.076,00 HRK, dok je obveza poreza na dobit 243.456,00 HRK. Iznos poreza na dobit dobili smo umnoškom dobiti prije oporezivanja i važeće stope poreza na dobit koja iznosi 18% za obveznike koji su ostvarili godišnji prihod veći od tri milijuna kuna.

5.1.2. Obračun amortizacije i utvrđivanje rezultata s podvostručenim stopama

Period

Od dana 01.01.2017 Do dana 31.12.2017

Obračun amortizacije

Inv.broj	Naziv	Datum nabave	Skupina	Stopa otpisa	Mjeseci	Knjigov.vrijed.	Amortizacija
6	KAMION MERCEDES ATEGO 1524	02.03.2017	3	50,00	9	440.661,00	165.247,88
7	KAMION MERCEDES ATEGO 1524	02.03.2017	3	50,00	9	440.661,00	165.247,88
						881.322,00	**330.495,76**

Slika 11: Obračun amortizacije s podvostručenim stopama

Izvor: vlastiti

Kako je već navedeno prema računovodstvenim standardima propisane stope amortizacije se mogu podvostručiti ukoliko postoje objektivne okolnosti za takav postupak, no u praksi se obračun maksimalnih troškova amortizacije jednostavno tolerira. U primjeru na slici 11. korištene su podvostručene stope amortizacije koje za opremu i vozila iznose 50% godišnjeg otpisa.

RAČUN DOBITI I GUBITKA	
Opis	Iznos (HRK)
Prihod	3.072.200
-Rashod	-1.884.916
=Dobit prije oporezivanja	1.187.284
-Porez na dobit	213.711
=Dobit poslije oporezivanja	973.573

Slika 12: Račun dobiti i gubitka

Izvor: vlastiti

Prihodi tvrtke TRANSPORTI d.o.o. kao i rashodi osim amortizacije su ostali nepromijenjeni u odnosu na prethodni izračun dok je amortizacija udvostručena te u ovom izračunu iznosi 330.495,76 HRK. Dobit nakon oporezivanja iznosi 973.573,00 HRK, a iskazana obveza za porez na dobit iznosi 213.711,00 HRK.

5.1.3. Zaključak primjera

U ovome primjeru korištenja propisanih stopa amortizacije i korištenja graničnih stopa amortizacije odnosno podvostručenih stopa možemo vidjeti kako na primjeru jednog malog poduzeća to znatno utječe na rezultat. Razlika u neto dobiti odnosno dobiti nakon oporezivanja je 135.503,00 HRK dok je ušteda na obvezi poreza na dobit 29.745,00 HRK.

Kada pogledamo stavke dugotrajne imovine (teretna vozila) već i sami propisani vijek trajanja od 4 godine je velik jer znamo da u praksi teretna vozila imaju vijek trajanja mnogo duži te doprinose poduzeću mnogo duže vremena. Tako da u slučaju ovog primjera koji je u skladu sa zakonskim propisima on nije u svrsi prikazivanja fer vrijednosti i stvarnog stanja poduzeća, nego je riječ o korištenju dopuštene računovodstvene fleksibilnosti u svrhu stvaranja prikaza koji odgovara izvještavanom poduzeću.

Na kraju ovog primjera možemo zaključiti kako je stavka amortizacije i fleksibilnost računovodstvenih standarda i propisa u tom području zapravo pretjerana i ostavlja mogućnost poduzetnicima da manipuliraju rezultatom bez da krše propise.

5.2. Dogovor s prijateljskim tvrtkama da im se ne šalju računi u tekućoj godini nego u idućoj

Dogovor s prijateljskim tvrtkama da im se računi ne šalju u tekućoj, nego u idućoj godini je mogući postupak koji je vrlo čest ukoliko prodavatelju ne odgovara priznati prihod, a kupcu odgovara ne priznati rashod u tekućoj godini. U takvim slučajevima jednostavno se fakture za obavljene isporuke iz razdoblja kraja tekuće godine šalju u početnim danima sljedeće godine.

U ovakvom postupku Porezna uprava odnosno država ništa ne gubi jer će prodavatelj platiti manji porez, no kupac će za jednak iznos platiti veći porez na osnovu nižih rashoda. Tako da sa ovakav postupak u računovodstvu možemo reći da je način upravljanja zaradom koji smo ranije u radu opisali. Ovim postupkom se zapravo ne mijenja stanje niti jednog poduzeća, nego se učinak poslovnog događaja prenosi u drugo porezno razdoblje.

U Republici Hrvatskoj niz zakona uređuje pravila vezana uz izdavanje račun, no za ovakav postupak važno je napomenuti kako prema Općem poreznom zakonu rok za izdavanje računa je petnaesti dan u mjesecu nakon mjeseca za koji se vrši obračun ukoliko se radi o uslugama i isporukama koje se obračunavaju kao što je to u sljedećem primjeru.

5.2.1. Primjer dogovora oko izdavanja računa za računovodstvene usluge

Tvrtka KONTO d.o.o. čija je osnovna djelatnost računovodstvo, u dogovoru s tvrtkama klijentima kojima odgovara odgoda rashoda za iduću godinu ispostavlja račune obračunate usluge računovodstva za 12. mjesec 2017. godine u prvim danima 2018. godine.

Tvrtka u primjeru na kraju mjeseca ispostavlja račune za uslugu računovodstva, prilikom obračuna usluge za 12. mjesec 2017. godine u dogovoru s pet klijenata kojima je odgovarao odgođeni rashod ispostavljen je račun s 04.01.2018. godine. Rezultat takvog dogovora je obračun za 12. mjesec u iznosu 220.000,00 HRK u odnosu na sve ostale mjesece u kojima je mjesečni iznos faktura bio 258.000,00 HRK. Takav obračun je utjecao na krajnji prihod koji umjesto 3.096.000,00 HRK iznosi 3.058.000,00 HRK. Razlika pri utvrđivanju poslovnog rezultata iznosit će 38.000,00 HRK te uz obračun stope od 18% poreza na dobit dobiti ćemo 6.840,00 HRK manju obvezu poreza.

IZLAZNI RAČUNI			
Mj.	Vrsta usluge	Primjer 1.	Primjer 2.
		Iznos (bez PDV-a)	Iznos (bez PDV-a)
1.	Računovodstvena usluga	258.000,00	258.000,00
2.	Računovodstvena usluga	258.000,00	258.000,00
3.	Računovodstvena usluga	258.000,00	258.000,00
4.	Računovodstvena usluga	258.000,00	258.000,00
5.	Računovodstvena usluga	258.000,00	258.000,00
6.	Računovodstvena usluga	258.000,00	258.000,00
7.	Računovodstvena usluga	258.000,00	258.000,00
8.	Računovodstvena usluga	258.000,00	258.000,00
9.	Računovodstvena usluga	258.000,00	258.000,00
10.	Računovodstvena usluga	258.000,00	258.000,00
11.	Računovodstvena usluga	258.000,00	258.000,00
12.	Računovodstvena usluga	258.000,00	220.000,00
	UKUPNO	3.096.000,00	3.058.000,00

Slika 13: Popis izlaznih računa

Izvor: vlastiti

5.2.2. Zaključak primjera

U ovom primjeru smo imali priliku utvrditi kako zapravo naizgled i beznačajni postupci mogu utjecati na poslovni rezultat poduzeća. Iako Porezna uprava to jest država nije oštećena jer je smanjenjem prihoda jedne tvrtke druga tvrtka ostvarila manje rashode u istom obračunskom razdoblju. Također niti tvrtka iz našeg primjera nije zakinula državu za porez, nego je ovim postupkom samo odgodila plaćanje poreza u iznosu 6.840,00 HRK na razdoblje od godinu dana jer će zbog odgode prihoda taj isti prihod uvećati poslovni rezultat u 2018. godini.

U primjeru možemo uočiti kako je zapravo riječ o postupku koji možemo nazvati upravljanje zaradom jer se zapravo dugoročno ne mijenja poslovni rezultat, no kratkoročni učinci su vidljiv.

5.3. Promjena računovodstvenih politika na području zaliha

Cilj HSFI-a 10. jest propisati računovodstveni postupak za utvrđivanje, obračunavanje i evidentiranje zaliha. Postoji nekoliko različitih metoda za obračun zaliha, no za potrebe eksternog financijskog izvještavanja prema HSFI-u 10. dopušteno je koristiti FIFO metodu i metodu ponderiranog prosječnog učinka (HSFI 2017:81).

FIFO metoda (*engl*. first in – first out) podrazumijeva postupak da se stavka zaliha koja je prva kupljena prva utroši ili proda, tako da one zalihe koje su posljednje nabavljene posljednje se i prodaju. Metoda prosječnog ponderiranog troška predstavlja postupak po kojem se trošak neke

stavke određuje temeljem prosječnog ponderiranog troška svih stavki na početku razdoblja i troška istih stavki koje su kupljene ili proizvedene u tom razdoblju (HSFI 2017:79).

Korištenje jedne od ovih dviju metoda može dovesti do različitih rezultata u kratkoročnom pogledu, dok dugoročno vrijednost ostaje nepromijenjena. To ćemo pokazati na primjeru tvrtke AGRO d.o.o. koja se bavi uvozom i trgovinom poljoprivrednim i drugim robama. Tvrtka AGRO d.o.o. je u 2016. godini robu nabavljala po višim cijenama, dok je početkom 2017. godine robu nabavila po znatno nižoj cijeni. Krajem 2017. godine tvrtka je prodala svu robu koja je nabavljena u 2016. godini dok je roba iz tekuće godine ostala kao zaliha. Putem FIFO metode obračuna troškova zaliha ćemo prikazati utjecaj na poslovni rezultat, a zatim ćemo isti taj postupak odradit koristeći metodu prosječnog ponderiranog troška koja će utjecati na povećanje poslovnog rezultata u izvještavanom razdoblju.

datum	količina	cijena	ukupno
01.10.2016	10000	4,50 kn	45.000,00 kn
10.10.2016	15000	4,80 kn	72.000,00 kn
20.10.2016	15000	4,90 kn	73.500,00 kn
30.10.2016	15000	5,02 kn	75.300,00 kn
05.11.2016	15000	4,80 kn	72.000,00 kn
15.11.2016	15000	4,80 kn	72.000,00 kn
25.11.2016	15000	4,85 kn	72.750,00 kn
01.12.2016	10000	4,80 kn	48.000,00 kn
15.12.2016	15000	4,70 kn	70.500,00 kn
25.12.2016	15000	4,60 kn	69.000,00 kn
	140000		670.050,00 kn
05.01.2017	50000	3,90 kn	195.000,00 kn
15.01.2017	50000	3,90 kn	195.000,00 kn
31.01.2017	50000	3,90 kn	195.000,00 kn
	150000		585.000,00 kn

Slika 14: Tijek nabave robe

Izvor: vlastiti

5.3.1. FIFO metoda obračuna troškova zaliha

Krajem 2017. godine prodana je zaliha robe od 140000 kilograma, dok je preostalih 150000 kilograma ostalo na zalihi robe. Korištenjem FIFO metode obračuna troškova otpisati ćemo robu prema načelu da roba koja prva ulazi u skladište, prva i izlazi iz skladišta.

datum	izlaz	cijena	ukupno	stanje
23.12.2017	10000	4,50 kn	45.000,00 kn	280000
23.12.2017	15000	4,80 kn	72.000,00 kn	265000
23.12.2017	15000	4,90 kn	73.500,00 kn	250000
23.12.2017	15000	5,02 kn	75.300,00 kn	235000
23.12.2017	15000	4,80 kn	72.000,00 kn	220000
23.12.2017	15000	4,80 kn	72.000,00 kn	205000
23.12.2017	15000	4,85 kn	72.750,00 kn	190000
23.12.2017	10000	4,80 kn	48.000,00 kn	180000
23.12.2017	15000	4,70 kn	70.500,00 kn	165000
23.12.2017	15000	4,60 kn	69.000,00 kn	150000
			670.050,00 kn	

Slika 15: Obračun prema FIFO metodi

Izvor: vlastiti

Na slici 15. vidimo kako je prodajom 140000 kilograma robe 23.12.2017. zaliha robe umanjena koristeći cijene ulaza robe od najstarije prema novijoj do umanjenja svih 140000 kilograma. Ukupan rashod prodane robe iznosi 670.050,00 HRK dok preostalo stanje zaliha vrijedi 585.000,00 HRK i broji 150000 kilograma robe. Koristeći FIFO metodu obračuna vidimo kako bez obzira što je u 2017. godini cijena nabave robe niža, obračun rashoda se vrši po višoj cijeni jer u skladištu postoji roba koja je nabavljena po višim cijenama.

5.3.2. Metoda prosječnog ponderiranog troška

Metodom prosječnog ponderiranog troška izvršit ćemo obračun na način da se ukupna cijena podijeli s ukupnom količinom prisutnom na zalihi te se dobije prosječna cijena kojom se onda množi količina prodane robe.

Prosječna cijena u ovom slučaju dobivena je dijeljenjem ukupne vrijednosti robe u iznosu 1.255.050,00 HRK sa ukupnom količinom od 290000 kilograma te je dobivena prosječna cijena zaokružena na 4,33 HRK.

datum	izlaz	cijena	ukupno	stanje
23.12.2017	140000	4,33 kn	606.200,00 kn	150000
			606.200,00 kn	

Slika 16: Obračun prema metodi prosječnog ponderiranog troška

Izvor: vlastiti

Prodanih 140000 kilograma robe 23.12.2017. rashodovali smo na način da se količina pomnoži za prosječnom cijenom koja iznosi 4,33 HRK te smo dobili rashod od prodane robe u iznosu 606.200,00 HRK. Preostala zaliha od 150000 kilograma, u slučaju korištenja metode prosječnog ponderiranog troška, množi se sa prosječnom cijenom i dobivamo preostalu zalihu u iznosu 648.850,00 HRK.

5.3.3. Zaključak primjera

U slučaju kada cijena nabave zaliha pada i zatim uslijedi prodaja dijela zaliha promjenom metode obračuna zaliha iz FIFO metode u metodu prosječnog ponderiranog troška može se utjecati pozitivno na poslovni rezultat.

Kako je vidljivo u ovom primjeru zalihe robe su nabavljane prvo po većim cijenama u rasponu od 4,50 HRK za kilogram do 5,02 HRK za kilogram, a zatim su nabavljane po sniženoj cijeni od 3,90 HRK. Kada je došlo do prodaje zaliha u količini koja je nabavljana po većim cijenama koristeći FIFO metodu, rashodovali smo zalihe po cijeni kojoj je nabavljena ranija roba i troškovi prodane robe su nam iznosili 670.050,00 HRK. U slučaju kada smo se odlučili za primjenu metode prosječnog ponderiranog troška troškovi prodane robe zbog kasnijeg smanjenja cijene nabave su iznosili 606.200,00 HRK.

Na kraju možemo zaključiti kako u kratkom roku odnosno u jednom razdoblju promjena metode obračuna zaliha može utjecati na poslovni rezultat u ovom primjeru pozitivno, no dugoročno gledano u slučaju smanjenja rashoda u tekućem razdoblju oni će se povećati u budućim razdobljima.

Promjena metode odnosno izbor između dvije navedene je dopušten, ali to mora biti naznačeno prilikom izrade i objave godišnjih financijskih izvještaja. Također iako je dopuštena promjena metode, namjena različitih metoda je da se prikaže realna i fer vrijednost što u ovom primjeru nije bio cilj nego se motiv pronalazi u upravljanju zaradom između različitih razdoblja.

5.4. Rezerviranja s osnove rizika naplate potraživanja

Rezerviranja za rizike i nepredvidive troškove u današnje vrijeme neizvjesnog poslovanja zauzima sve važniju ulogu. Rezerviranja se koriste s ciljem realnijeg izvještavanja u obračunskim razdobljima. Rezerviranja i načela rezerviranja sadržana su u MRS-u 37 u kojemu se rezerviranje definira kao sadašnja obveza za buduće izdatke (Štefičar 2017:38).

Rezerviranja za troškove i rizike predstavljaju zapravo obvezu poduzeću, no često se u praksi događa da se rezerviranja zloupotrebljavaju kako bi se rezultat poslovanja poduzeća kreirao na način da odgovara izvještavanom subjektu. Zloupotreba rezerviranja je uzrokovana time što nije propisana donja niti gornja granica kojem se terete troškovi obračunskog razdoblja. Kratkoročno poduzeće može promijeniti poslovni rezultat, no dugoročno gledano radi se samo o odgođenim dobicima ili gubicima.

U primjeru koji slijedi prikazat ćemo tvrtku koja ima potraživanja od kupaca čija je naplata upitna radi pokretanja sudskog spora te je potrebno izvršiti rezerviranja za rizik naplate potraživanja. U navedenom primjeru prikazat ćemo poslovni rezultat kada se ne izvrši potrebno rezerviranje za rizike i troškove te usporedno ćemo prikazati poslovni rezultat u obračunskom razdoblju kada se izvrši rezerviranje.

Tvrtka PROZIVOD D.O.O. u primjeru ostvaruje godišnji prihod u iznosu 6.500.000,00 HRK te rashode u iznosu 5.820.000,00 HRK, navedeni prihodi i rashodi će se u primjeru koristiti kao stalna vrijednost. Tvrtka iz primjera posjeduje potraživanja prema kupcima čija je naplata upitna. Potraživanja prema navedenim kupcima iznose 200.000,00 HRK te je potrebno izvršiti rezerviranja jer postoji jasan rizik kod naplate navedenog potraživanja.

5.4.1. Utvrđivanje rezultata sa i bez uključenih rezerviranja

OPIS		Varijanta bez rezerviranja (iznosi u HRK)	Varijanta s uključenim rezerviranjima (iznosi u HRK)
A	UKUPNI PRIHOD	6.500.000,00	6.500.000,00
B	RASHODI bez uključenih rezerviranja	5.820.000,00	5.820.000,00
C	GODIŠNJI FINANCIJSKI REZULTAT (A-B)	680.000,00	680.000,00
D	RASHODI po osnovi rezerviranja	0,00	200.000,00
E	DOBIT PRIJE OPOREZIVANJA (C-D)	680.000,00	480.000,00

Slika 17: Utvrđivanje financijskog rezultata sa i bez uključenih rezerviranja

Izvor: vlastiti

U tablici u primjeru je vidljivo kako ukoliko izostavimo rezerviranje, godišnji poslovni rezultat će biti bolji za 200.000,00 HRK prije oporezivanja, bez obzira što je mala vjerojatnost naplate navedenih potraživanja.

5.4.2. Zaključak primjera

U navedenom primjeru možemo uočiti kako rezerviranja ovise o procjeni poduzetnika te nisu određene granice rezerviranja. U primjeru je izostavljen iznos rezerviranja iako je postojao objektivan razlog za uključivanje istog u godišnji financijski izvještaj.

Izostavljanje ili uključivanje rezerviranja ima utjecaj na izvještavano obračunsko razdoblje kao što smo vidjeli u primjeru gdje je dobit uvećana kod isključenih rezerviranja odnosno može se zaključiti da je to postupak kratkotrajnog karaktera. Dugoročno gledano se rezultat ne mijenja, nego se odgađaju dobici ili gubici.

Na kraju možemo zaključiti da je najveći problem kod svih rezerviranja što ovise o procjeni samog poduzetnika i tu se javlja često zloupotreba kreativnog računovodstva. Također ako gledamo rezerviranja sa stajališta kreativnog računovodstva onda je ovaj primjer dobar pokazatelj da motiv nije bio prikaz realne i fer vrijednosti nego je motiv sastavljanje financijskog izvještaja koji će odgovarati izvještavanom subjektu i potencijalnim korisnicima istih izvještaja.

6. Zaključak

Financijski izvještaji se kao glavni pokazatelji poslovnog rezultata i uspješnosti poduzeća sastavljaju prema definiranim računovodstvenim standardima i zakonskim propisima. Razvojem poslovanja razvijao se i način praćenja kroz financijske izvještaje, pa se tako javila potreba za određenom fleksibilnošću prilikom sastavljanja istih. Fleksibilnost u primjeni računovodstvenih standarda i zakonskih propisa definiramo kao kreativno računovodstvo.

Kreativno računovodstvo u teoriji može se definirati kao skup dopuštenih i nedopuštenih računovodstvenih postupaka prilikom stvaranja financijskih izvještaja kako bi se prikazao rezultat koji odgovara izvještavanom subjektu. U početnoj zamisli kreativno računovodstvo je namijenjeno prikazivanju stvarne i fer vrijednosti u slučajevima u kojima postojeći računovodstveni standardi ne omogućuju to. Daljnjim razvojem kreativnog računovodstva se udaljilo od početne teorijske zamisli te je češće sinonim za manipulativno računovodstvo.

Područja u kojima se zloupotrebljava mogućnost primjene kreativnog računovodstva su upravljanje zaradom, nasilno i agresivno računovodstvo, izglađivanje zarade te najveća zloupotreba odnosno lažiranje financijskih izvještaja.

Primjeri u radu su prikazali kako kreativno računovodstvo može utjecati na poslovni rezultat bilo u svrhu povećanja poslovnog rezultata ili umanjenja istog. U navedenim primjerima malih poduzeća korišteni su postupci kojima nisu prekršeni propisi niti računovodstveni standardi, no problem je u motivima koji su prethodili primjeni kreativnog računovodstva. U svim navedenim primjerima motiv primjene kreativnog računovodstva nije bio prikaz stvarne i fer vrijednosti, nego su motivi bili prikaz poslovnog rezultata na način koji odgovara izvještavanom subjektu koristeći dopuštene ili granične postupke kreativnog računovodstva.

Na kraju rada može se zaključiti kako je kreativno računovodstvo potrebno, no pitanje u kojoj mjeri. Također ono je često u skladu za propisima i standardima, ali je glavni problem što su motivi krivi prilikom primjene kreativnosti u stvaranju financijskih izvještaja. Kako bi se kreativno računovodstvo ostvarilo prema početnoj teorijskoj zamisli potrebno je jasnije definirati određene računovodstvene standarde, smanjiti broj graničnih područja gdje nije točno definirano što je dopušteno, a što nije (takozvana siva ili granična područja) te preispitati motive radi kojih se u praksi primjenjuje kreativno računovodstvo.

U Koprivnici, 28.09.2018. _____

Literatura

Knjige:

1)Alexander, David; Nobes, Christopher. 2011. *Financijsko računovodstvo – međunarodni uvod*. MATE d.o.o. Zagreb.

2)Belak, Vinko. 2017. *Lažiranje financijskih izvještaja, prijevare i računovodstvena forenzika – 60 slučajeva iz prakse*. BELAK EXCELLENS d.o.o. Zagreb.

3)Belak, Vinko; Vudrić, Nenad. 2012. *Osnove suvremenog računovodstva*. BELAK EXCELLENS d.o.o. Zagreb.

4)Belak, Vinko. 2011. *Poslovna forenzika i forenzično računovodstvo – borba protiv prijevare*. BELAK EXCELLENS d.o.o. Zagreb.

5)Gulin, Danimir; Perčević, Hrvoje. 2013. *Financijsko računovodstvo – izabrane teme*. Hrvatska zajednica računovođa i financijskih djelatnika. Zagreb

6)*Hrvatski standardi financijskog izvještavanja i računovodstveni propisi*. 2017. Ur. Rakijašić, Jasminka. TEB-poslovno savjetovanje d.o.o. Zagreb.

7)Naser, Kamal. 1993. *Creative Financial Accounting: Its Nature and Use*. Prentice Hall. Hemel Hmepstead.

8)Volarević, Hrvoje; Varović, Mario. 2013. *Računovodstvo 1*. MATE d.o.o. Zagreb.

Časopis:

1)Amat, Oriol; Blake, John; Dowds, Jack. 1999. *The ethics of creative accounting*. Journal of Economic Literature. 37(4)

2)Čevizović, Ivan. 2015. *Sastavljanje izvještaja o sveobuhvatnoj dobiti*. Računovodstvo i financije. 1, 18-19.

3)Dimitrijević, Dragomir. 2015. *The detection and prevention of manipulations in the balance sheet and the cash flow statement*. Economic Horizonts. 17(2), 135-150.

Mrežni i elektronički izvori:

1)Amat, Oriol; Gowthorpe, Catherine. 2004. *Creative accounting: Nature, Incidence and Ethical Issues*. Universitat Pompeu Fabra. Barcelona. https://repositori.upf.edu/bitstream/handle/10230/1149/749.pdf?sequence=1&isAllowed=y (dostupno 03.04.2018.)

2)Pravilnik o strukturi i sadržaju godišnjih financijskih izvještaja (NN 96/15). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2015_09_96_184.html (dostupno 18.3.2018.)

3)Zakon o računovodstvu (NN 78/15, 134/15, 120/16).
https://www.zakon.hr/z/118/Zakon-o-ra%C4%8Dunovodstvu (dostupno 18.03.2018.)
4)Zakon o porezu na dobit (NN 115/16)
https://www.zakon.hr/z/99/Zakon-o-porezu-na-dobit (dostupno 13.03.2018.)

Kvalifikacijski radovi:

1)Fiolić, Dražen. 2017. *Komunikacijsko manipuliranje*. Diplomski rad. Sveučilište Sjever, Sveučilišni centar Varaždin. Varaždin.
2)Kutleša, Krešimir. 2016. *Analiza financijskih izvještaja na primjeru hotelijerskog društva Hotel Split d.d.* Završni rad. Ekonomski fakultet Sveučilišta u Splitu. Split.
3)Štefičar, Šejla. 2017. *Utjecaj računovodstvenih politika na poslovni rezultat.* Diplomski rad. Sveučilište Sjever. Varaždin.

Popis slika

Slika 1:Struktura godišnjih financijskih izvještaja Izvor: https://www.zakon.hr/z/118/Zakon-o-računovodstvu dostupno 05.03.2018. 8
Slika 2: Temeljna računovodstvena jednakost prilikom sastavljanja bilance Izvor: Belak, Vinko; Vudrić, Nenad. 2012. Osnove suvremenog računovodstva. Belak Excellens d.o.o. Zagreb 12
Slika 3: Vodoravni prikaz bilance Izvor: Belak, Vinko; Vudrić, Nenad. 2012. Osnove suvremenog računovodstva. Belak Excellens d.o.o. Zagreb 12
Slika 4: Okomiti prikaz bilance Izvor: Belak, Vinko; Vudrić, Nenad. 2012. Osnove suvremenog računovodstva. Belak Excellens d.o.o. Zagreb 13
Slika 5: Temeljni model računa dobiti i gubitka Izvor: Belak, Vinko; Vudrić, Nenad. 2012. Osnove suvremenog računovodstva. Belak Excellens d.o.o. Zagreb 14
Slika 6: Područja kreativnog računovodstva prema fleksibilnosti primjene računovodstvenih propisa Izvor: Belak, Vinko. 2011. Poslovna forenzika i forenzično računovodstvo - borba protiv prijevare. Belak Excellens d.o.o. Zagreb. 18
Slika 7: Amortizacijske stope prema Zakonu o porezu na dobit Izvor: https://www.zakon.hr/z/99/Zakon-o-porezu-na-dobit 21.06.2018. 25
Slika 8: Popis imovine poduzeća Izvor: vlastiti 26
Slika 9: Obračun amortizacije prema propisanoj stopi Izvor: vlastiti 26
Slika 10: Račun dobiti i gubitka Izvor: vlastiti 27
Slika 11: Obračun amortizacije s podvostručenim stopama Izvor: vlastiti 27
Slika 12: Račun dobiti i gubitka Izvor: vlastiti 28
Slika 13: Popis izlaznih računa Izvor: vlastiti 30
Slika 14: Tijek nabave robe Izvor: vlastiti 31
Slika 15: Obračun prema FIFO metodi Izvor: vlastiti 32
Slika 16: Obračun prema metodi prosječnog ponderiranog troška Izvor: vlastiti 32
Slika 17: Utvrđivanje financijskog rezultata sa i bez uključenih rezerviranja Izvor: vlastiti 34